

БАСКЕТБОЛ 3x3 – ИСТОРИЯ И ПРАВИЛА НА ИГРАТА

Бояна Митрева

Баскетбол 3 x 3 (три на три) е нова спортна дисциплина, която е като познатият на всички стрийтбол (уличен баскетбол), но с нови международни правила и организирани състезания от всякакъв ранг.

Играта стрийтбол се появява през петдесетте години на ХХ век в Ню Йорк и Вашингтон, САЩ. Първоначално се играе на градските улици, а след това на открити площадки в местните гимназии. Популярността му нараства след Втората световна война.

Когато започва да се играе стрийтбол, професионалният баскетбол е затворен за чернокожи играчи, затова играта на улицата е едно от местата, където те могат да изразят своята идентичност и атлетични възможности.

Развитието на стрийтбол е стимулирано от талантиливи играчи, които по определени причини не са били включени в професионални клубове. През 80-90 години на ХХ век популярността му нараства неимоверно бързо, благодарение на връзката му с хип-хоп културата и отразяването му в медиите.

От САЩ играта стрийтбол се разпространява в Европа, първоначално в Париж през 1992 г., а четири месеца по-късно шества с бързи темпове в Испания, Италия, Австрия, Югославия, Швейцария, Швеция, Холандия (Градов, С., 1999).

Използвайки нарастващата популярност на играта сред младото поколение, много вериги за спортни стоки и други институции, свързани със спорта, организират турнири на открито с рекламна цел. Такива са Adidas Streetball Challenge, Nike Battlegrounds, AND 1 Streetball Tournament.

Спортната игра стрийтбол се появява в Русия през 1993 г. В столичния парк „Максим Горки“ се провежда първият турнир по стрийтбол, а две години по-късно турнири се провеждат и в Санкт-Петербург, Самара и Краснодар (Кузяшин, А., 1999; Саливон, В., 2001). На първия финален турнир в Русия от веригата Adidas Streetball Challenge 1996 г., участват около 600 отбора (приблизително 2 500 играчи), разпределени в 9 възрастови категории.

В България първите турнири от такова естество се инициират и спонсорират от VIVATEL в партньорство с Българска федерация баскетбол (БФБ) в края на 90-те години, а от 2006 г. стартира първото Държавно първенство по стрийтбол – „Вивател куп“. Победителите от 10-те регионални турнира участват във финален турнир.

В квалификационните турнири и финалите за „Вивател куп“ през 2009 г. са участвали 687 отбора (2061 участници). Цялата тази дейност е насочена към учениците и младите хора с цел предпазването им от вредното влияние на улицата и тяхната социализация в обществото. Масовостта на стрийтбол непрекъснато нараства и впоследствие и други вериги (М-тел, Schenker, Samsung) организират турнири с рекламна цел.

Търсейки начини да се увеличи популярността на баскетбола, Международната федерация по баскетбол за аматьори (ФИБА) извършва проучване сред младите хора за най-предпочитани спортове в градска среда през свободното време. Баскетбол 3 x 3 на един кош е един от тези спортове. За градски спортове се определят тези, които използват урбанизираната среда и се вписват в нея. Помагат за съществуване, себедоказване и един вид бунт срещу тесния и задръстен град. Баскетбол 3 x 3 е типичен градски спорт, който дава алтернатива на спортуващите да се наслаждават на любимата игра без кой знае каква налична инфраструктура и отбори в пълен състав.

ФИБА решава да експериментира с новата алтернативна форма на баскетболната игра. През месец декември 2007 г. комисията за младежки баскетбол и комисията за международни състезания предлага баскетбол 3 x 3 на Централния съвет на ФИБА, като новият формат на играта да бъде представен като демонстративен спорт на младежките олимпийски игри (YOG) 2010 г. в Сингапур, и проектът е одобрен.

За мениджър на проекта, популяризиране и развитие на новия формат е избран бившият национален състезател на България по баскетбол Коста Илиев, който е настоящ спортен директор на ФИБА Европа. Неговата мисия е да популяризира баскетбол 3 x 3 на световната сцена, като ръководи включването му като олимпийска дисциплина.

Като нов демонстративен спорт същият е представен 2007 г. на Азиатски игри на закрито в Макао (Asian Indoor Games). Новата версия преминава тестов период, включващ две важни събития – Boca Chica, Dominican Republic, м. април 2008 г. и Bally, Indonesia, м. октомври 2008 г.

В тестовия период са проведени експерименти, за да се определят правилата на играта, адаптирани към целите, поставени при баскетбол 3 x 3 и включени сред основните дейности на ФИБА. Друга задача на ФИБА е да изготви календар за провеждане на национални, континентални и световни турнири и първенства.

Основните насоки са одобрени от Централния съвет на ФИБА в гр. Лион през 2011 г. и започва тестова фаза с организиране на много турнири, на които ФИБА сътрудничи, събират се данни и се осъществява обратна връзка.

Друг важен успех е постигнат с организирането на първото по рода си Световно първенство за юноши и девойки (U 18 World Championship) в италианския морски курорт Римини през 2011 г. Първото място при юношите

печели отборът на Нова Зеландия в конкуренция сред 35 отбора, а при девойките – от 16 отбора – тимът на Испания. С класирането си на второ място, българският отбор в състав Димитър Димитров, Павлин Иванов, Тенчо Тенчев и Алекс Симеонов, доказват тезата на ФИБА, че и малки държави могат да бъдат конкурентни на високо ниво. Друг успех за българите е златният медал, завоюван от Тенчо Тенчев в индивидуалното състезание за стрелба от линията за две точки.

Последните щрихи в цялостната организация е с даване от ФИБА на зелена светлина за провеждане ежегодно на международни турнири от 2012 г. със 3 x 3 световно първенство и световни турнири.

В Атина, Гърция 2012 г. ФИБА организира и първото по рода си световно първенство по баскетбол 3 x 3 за мъже и жени. В него участват 24 мъжки и 24 женски отбора от 32 държави. Българските отбори – мъже и жени, достигат до осмина финали.

Решението на ФИБА е през две години да се провежда световно първенство за мъже и жени (U18 WC) и ежегодно – световно първенство за младежи (YWC), без годината, в която има Олимпийски игри за младежи (YOG).

Със стартирането общност на играчите в интернет платформа 3x3 Planet., през м. юни 2012 г. приключва първата глава от историята на баскетбол 3 x 3. Регистрирането на отделни състезатели и отбори в нея дава възможност за сравнение на постиженията на всеки отбор и състезател спрямо останалите, и то на световно ниво.

Асоциация за университетски спорт Академик (АУСА) организира първото студентско издание баскетбол 3 x 3 през м. май 2012 г. В него участват 16 мъжки и 7 женски отбора. Шампион при мъжете е Русенски университет „Ангел Кънчев”, а при дамите – МГУ „Св. Иван Рилски“.

С цел възстановяването на университетския спорт, АУСА, със съдействието на Министерството на физическото възпитание и спорта (МФВС), организира първата Лятна универсиада „Албена 2012”. Идеята на организаторите е тези състезания да станат традиционни. В програмата на игрите е включен баскетбол във формат 3 x 3.

Първото световно студентско първенство се провежда в Крагуевац, Сърбия, м. юли 2012 г. То се организира от Международната федерация за студентски спорт (ФИСУ). Златните медали при мъжете от 14 отбора печелят студентите от Сърбия. Българите, в състав – Георги Минков, Андреан Атанасов, Димитър Янчев и Николай Златков, се класират в Топ 8, като в предварителната фаза побеждават с 2 точки след продължение отбора на Сърбия, който става финалист и печели златните медали (Илиева, И., 2012).

На първото Европейско университетско първенство 3 x 3, проведено в Ротердам 2013 г., отборът на УНСС се класира на престижното 3 място, като допуска само една загуба и са изненадата на турнира.

Нарастващата популярност, голямата атрактивност и емоционалност правят баскетбол 3 x 3 един от предпочитаните спортове, включен в програмата на много обществени прояви, чествания и спортни празници (Купата на Самоков, 3 x 3 купа Манченко за ученици, инициативата „Спортувай в твоя град“ и др.).

Хиляди са турнирите 3 x 3 баскетбол, които се организират всяка година. Те варират от масови прояви и квартални събития до грандиозни световни и олимпийски първенства.

За по-голямата атрактивност и зрелищност на играта допринасят и индивидуалните състезания във всеки турнир за стрелба от линията за две точки, от наказателната линия и забиване в кош.

Официалните баскетболни **правила** на ФИБА са в сила и при баскетбол 3 x 3 със следните изключения:

Игрище, отбори и топка

Играе се на баскетболно игрище с размери 15 m ширина и 11 m дължина, с един кош, а всеки отбор се състои от четирима играчи – трима на баскетболното поле и един резерва. Игрището трябва да има разчертани: наказателна линия, отстояща на 5.80 m от крайната линия; наказателно поле; линия за две точки на разстояние 6.75 m; зона „без фал в нападение“ под самия кош. Топката за игра при всички възрасти е №6.

Съдии, секретари

Играта се ръководи от един съдия и двама секретари (един измерващ времето за игра и един водещ резултата). Организаторите могат да включат и втори съдия.

Начало на срещата

Началното притежание на топката се определя с жребий (с монета), като отборът, спечелил жребия, може да вземе притежанието или да се откаже, за да получи притежание на топката в евентуално продължение. Винаги отбор А избира „ези“ или „тура“. Двамата отбора трябва да започнат разгриване едновременно. Играта трябва да стартира при представени трима състезатели на игрището от всеки отбор (правилото не е задължително при неофициални и масови прояви).

Продължителност на срещата и победител

Времетраенето на играта е един период от 10 минути чисто игрово време. Часовникът се спира само при “мъртва топка” и изпълнение на наказателни удари. При положение, че един от двата отбора вкара 21 точки, преди да е изтекъл периода от 10 минути, то той печели мача. Правилото не е валидно за периода на продължението. Ако резултатът е равен след

завършване на игралното време, се играе продължение, което стартира след едноминутна почивка. Топката е притежание на защитаващия в първата атака на мача отбор. Отборът, който пръв постигне две точки, е победител в мача. Отбор, непредставил трима играчи в обявения начален час, губи срещата.

Постигане на кош и неговата стойност

Всяка успешна стрелба в зоната до 6.75 m е една точка, а извън тази зона две точки. Успешен наказателен удар е една точка.

Определяне притежанието на топката

✓ След вкаран кош или последен наказателен удар, топката е притежание на защитата. Играчите трябва да изнесат с дрибъл или подаване топката извън линията за две точки, като не се допуска защитниците да противодействат в зоната "без фал в нападение" под самия кош.

✓ След несполучлива стрелба или последен наказателен удар, ако нападащият отбор овладее топката при борбата под коша, той може да продължи атаката, без да изнася топката извън линията за две точки. Ако играч от защитата овладее борбата, то той трябва да изнесе с дрибъл или подаване топката зад дъгата (счита се, че играч е зад дъгата, когато и двата му крака са извън линията за две точки).

✓ След „мъртва топка“ отборът, владеещ топката може да започне атака след размяна на топката между защитник и нападател – „чек“ пас. „Чек“ пас задължително се извършва срещу коша.

✓ При отсъдена от съдията спорна топка притежанието е на защитата.

Лични нарушения/Наказателни удари

✓ След шест отборни нарушения за всеки извършен фал се изпълняват два наказателни удара. Състезателите не се санкционират с лични нарушения.

✓ При лично нарушение по време на стрелба от близко и средно разстояние се изпълнява един наказателен удар.

✓ При лично нарушение по време на стрелба зад 6.75 метровата линия се изпълняват два наказателни удара.

✓ При лично нарушение, последвано от успешна стрелба, се изпълнява един наказателен удар.

✓ При седем, осем и девет фала се изпълняват два наказателни удара, без притежание на топката.

✓ При десет и повече отборни нарушения се изпълняват два наказателни удара и притежание на топката.

✓ При техническо нарушение се изпълнява един наказателен удар.

✓ При дисквалифициращо и второ неспортсменско нарушение се изпълняват два наказателни удара и притежание на топката.

✓ При неспортсменско нарушение се изпълняват два фала и притежание на топката. След техническо и неспортсменско нарушение играта продължава с „чек“ пас зад линията за две точки, срещу коша.

✓ При извършване на две неспортсменски нарушения състезателят се дисквалифицира.

Смяна на играч

Смяна може да се извърши в момент на „мъртва топка“, преди тя да е чекирана. Заместникът влиза, когато играчът от игрището излезе извън очертанията му и осъществи физически контакт с него. Смените могат да се извършват без съдействие от съдията или секретарите на масата.

Време за атака

Времето за атака на един отбор е дванайсет секунди. Ако няма електронно табло за времето за атака, съдията отброява последните пет секунди за атака.

Прекъсване на играта

Всеки отбор има право на едно прекъсване от 30 секунди. Състезател, намиращ се в игрището, може да вземе прекъсване при ситуация „мъртва топка“.

Задържане на играта

Отбор, който задържа топката и не прави опити да осъществи атака, се наказва с отнемане притежанието на топката.

Крайно класиране

За определяне крайното класиране на отбори с еднакъв брой точки се спазва следната последователност:

- ✓ Отбор с повече победи.
- ✓ Отбор победител в директния сблъсък (в груповата фаза).
- ✓ Отбор с най-много средно отбелязани точки.